

Nyhedsbrev nr. 12 juni 2003

Foreningen Hexis

Redaktion: Carsten Sestoft
sestoft@hum.ku.dk

Indhold

1. Redaktionelt
2. Referat af arrangement 8. maj: Bourdieu i praksis
3. Korrektion
4. Ekskursioner i amerikansk politik

1. Redaktionelt

Egentlig ville vi have bragt en præsentation af Hexis' nye bestyrelse, men det må vente lidt endnu. De nærmere detaljer vil fremgå af det bestyrelsesmøde-referat, som snart udsendes. Derudover kan vi med glæde meddele, at Karin Anna Petersen atter har meldt sig ind Hexis. Som medgrundlægger af foreningen, som kendt og agtet af talrige medlemmer og som vor svenske connection er det godt at have hende med.

2. Referat af arrangementet 8. maj: Bourdieu i praksis

Ved Hexis' offentlige arrangement 8.5.03 talte to nybagte ph.d'er om deres projekter. Af hensyn til vore jyske medlemmer og andre, der ikke kunne komme, gives her en kort sammenfatning af foredragene, udfærdiget af redaktøren og suppleret og korrigeret af foredragsholderne.

KATE ØSTERGAARD (cand. mag. og ph.d. i religionshistorie) talte ud fra sin afhandling "Tahara i praksis. En ritual-analytisk undersøgelse af renselse og hammam-praksis i Casablanca" -- 'tahara', hvor der skal være en streg over det andet a, betyder noget i retning af islamiske renlighedsregler.

Kate tog udgangspunkt i sin egen erfaring af ikke at kunne finde ud af at gå i bad under sit første feltophold i Casablanca: hammamens differentierede rum (med forskellige temperaturer), sæber og vaskeklude henledte hendes opmærksomhed på de i Islam allestedsnærværende renseshandlinger, som også var noget overset i forskningen, fordi de som dagligdags eksplicit regulerede handlinger faldt mellem religionshistorikernes interesse for mere fundamentale teologiske spørgsmål og antropologernes interesse for mere folkelige ritualer. Ydermere var den gængse ritualteori ikke helt egnet til at begribe sådanne genkommende rensesritualer. Det skyldes, at man traditionelt har opfattet ritualer som handlinger, der lignede tekniske handlinger ved at have en bestemt effekt, som når man banker et søm i væggen med en hammer. Samtidig blev ritualer betragtet som forskellige fra tekniske handlinger, idet de betjente sig af symbolske eller ekspressive midler for at opnå deres særlige "effikacitet", dvs. virkelighedsforandrende karakter. Eksempelvis som i den kristne dåb, der ikke blot giver barnet et navn, men også indlemmer det i kristendommen. Vha. Bourdieus overvejelser om praksis og om ritualer som kropslig aktivitet kunne man imidlertid belyse ritualer som handlinger, hvor ikke kun symbolske men også tekniske og biologiske elementer kan virke sammen i den rituelle proces og alle være nødvendige for opnåelsen af den rituelle effikacitet.

En konsekvens heraf blev desuden, at ritualer ikke udelukkende er intellektuelle processer men samtidig er kropslige handlinger og erfaringer, der kan være nødvendige for at opnå religiøse erfaringer. De islamiske renseshandlinger udtrykker på linie med andre formelle islamiske ritualer med deres karakteristiske ihukommende karakter en stadig bekræftelse af gudsforholdet. Gennem renselsen ordnes kroppen desuden og udskilles dermed som det primære ritualobjekt, der kan arbejdes videre med i f.eks. bøn. Samtidig har disse ritualer som alle andre handlinger også en indirekte effikacitet med bivirkninger i form af klassifikationer, der implicit gøres gældende.

For at forstå renseshandlinger må man derfor desuden forstå det, der går forud ikke i form af et abstrakt system men i form af handlinger, hvor man bliver uren. Eksempelvis toiletbesøg, som på flere måder er handlingsmæssigt regulerede -- man træder derind på en bestemt måde, siger en bestemt sætning, må ikke medbringe koranen, ja end ikke citater fra koranen, etc. Altså altsammen måder, der regulerer den biologiske urenhed, og måder, der gør toilettet til en inversion af moskéen, dvs. et gudsførladt hhv. gudsvendt sted. Og mellem toilettet og moskéen kommer så rensesritualerne ind med forskellige nøje regulerede afvaskninger. At bade i hammam kan da ses som både en variant af renselsen og af toiletbesøget; også badningen har sine farer og må inddæmnes med besværgelser og eksplicit regelbundne handlinger.

Dertil svarer også en vis teologisk ambivalens over for hammammerne: på den ene side anerkendte som

renselsessteder, på den anden side steder af mindsket ærbarhed (i beklædningsmæssig henseende). På denne vis er teologerne uden at ville det med til at fremhæve hammamernes karakter af tærskelrum og ambivalens, hvilket i forening med den tekniske skrubning af huden og den følelse af svimmelhed som den stærke hede afstedkommer fremmer følelsen af at blive ren gennem en proces, hvor man bevæger sig ud i en tilstand af opløsning og renhedens antitese. Omvendt betyder teologernes kritik, at kvindernes brug af hammam lettere kan nedvurderes, samt at nogle især yngre kvinder fra middelklassen og islamister kan fremhæve deres egne positioner ved at fravælge hammam, men i stedet benytte nyopfundelserne hammam douche, der er offentlige brusebade, hvor man har hver sin kabine og dermed kan fremtræde mere ærbart. Disse grupper af kvinder, der ofte har bedre kapital både i form af økonomi og uddannelse kan på denne vis desuden opnå større moralsk kapital.

STINNE GLASDAM (cand cur. og ph.d. i pædagogik) sammenfattede sin afhandling om in- og eksklusion af kræftpatienters pårørende i en onkologisk klinik. Hun begyndte med den politiske kontekst, hvor der har været lagt vægt på en større inddragelse af pårørende som både støtteperson for patienten og samarbejdspartner for klinikken, og gik videre til den eksisterende forskning, der hovedsagelig havde været psykologisk inspireret og derfor ikke havde medtænkt den onkologiske kliniks struktur og historie. Stinnes tese var, at de pårørende stort set var udelukket fra den onkologiske klinik; og hendes empiri bestod af 28 interviews med de forskellige agenter i klinikken: læger, sygeplejersker, patienter og pårørende. Som forudsætning for interviewene havde hun anlagt et historisk perspektiv mhp at konstruere den plads hvorfra der taler i interviewene. Det blev dels belyst skiftet fra familiepleje til klinik i almindelighed, dels den onkologiske kliniks opståen i særdeleshed og endelig de pårørende i dette subfelt. Striden mellem tre lægegrupper: kirurger, onkologer og intern medicinere, havde ført til onkologernes sejr og dermed etableringen af den onkologiske klinik, som i højere grad beskæftigede sig med kontrollerede kliniske forsøg end med helbredelse af kræftsygdomme. Hvad angår agenterne på dette onkologiske subfelt var der først lægerne, som i kraft af deres videnskabelige og politiske kapital havde den stærkeste position. Sygeplejerskerne, hvis praktikker var homologe med lægernes, synes ikke at deltage i kampen i feltet, men har hovedsagelig tendens til at være lægernes allierede. Endelig patienterne, der mest var objekter, og de pårørende, som kunne siges at være ikke-positionerede eller eventuelt en sjælden gang at være forskningsobjekter i egen ret.

Gennem konstruktion af typer og konstruktion af et typisk dag i en onkologisk klinik, bestående af klinisk kontrollerede forsøg, stuegang, konferencer, kollegial social tid og fri-tid viste hun, hvordan pårørende er inkluderet i klinikken, når patienten skal indgå i de klinisk kontrollerede forsøg. Derudover ser det ud som om, at det kun er, når patienten er døende, at de pårørende tildeles en funktion som ikke-udelukkede i klinikken. Dvs. de pårørende tildeles en plads i denne klinik, når patienten skal indlemmes i og udluses af den onkologiske klinik, samt når indlemmelsen ændrer karakter i forbindelse med deltagelse i nye klinisk kontrollerede forsøg. Endvidere er der tendens til, at pårørende bliver inviteret ind i klinikken i de nulstilledes position, frem for i de udelukkede position, i forbindelse med sygeplejerskernes efter- og videreuddannelsesopgaver og forsknings- og udviklingstiltag, hvor sygeplejerskerne søger at definere et eget objekt i den onkologiske klinik, hvor sygeplejerskers professionaliserings- og akademiseringsbestræbelser kan finde fodfæste.

Endelig viste undersøgelsen en underliggende virkning af agenternes klassehabitus, som bidrager til at forme deres felthabitus. Til en vis grad kan accepten af den onkologiske kliniks orden ikke bare beskrives, men også forklares, hvis man ser de agerendes måde at forstå og udfylde deres plads i denne klinik som overensstemmende med de pladser og roller, de i øvrigt indtager i livet, og som er betinget af deres levevilkår. At agenterne mere eller mindre accepterer og respekterer klinikkens orden og dens udelukkelse af kræftpatienters pårørende kan således forklares med symbolske magtforhold (dvs. den sociale magi) - udover grundlæggende økonomiske, politiske og sociale magtforhold. En anden del af forklaringen er, at alle agenterne er lukket inde i et selvbekræftende og selvforstærkende kredsløb af homologier, som danner klinikkens orden, og som gør, at selve ordenen aldrig stilles til diskussion af og blandt de dominerende (endsige de dominerede) agenter i den onkologiske klinik eller i forskning omhandlende kræftpatienters pårørende.

3. Korrektion

Af generalforsamlingsreferatet udsendt 19. maj fremgår det fejlagtigt, at Martin Munk ikke alene trak sig fra bestyrelsen, men også ud af foreningen. Det er forkert; vi beklager fjelen, som de skriver i At Tænke Sig.

4. Ekskursioner i amerikansk politik

Sommetider kan det være instruktivt at stifte bekendtskab med udenlandsk journalistik. Ved et tilfælde faldt et eksemplar af det amerikanske ugemagasin The New Yorker for nylig i redaktørens hænder (eller rettere to eksemplarer; men kun det ene indeholdt noget interessant). The New Yorker er en stærkt distingverende publikation for velhavende intellektuelle eller noget, der ligner -- i New York eller det, der gerne vil ligne. Det indledes med mindst tyve sider om det new yorkske kulturliv, naturligvis inkl. en mængde annoncer for pensionsopsparinger, juvelerer og gastronomiske kulturejser til Frankrig. Kort sagt, en magasintype, der ikke rigtig har noget modstykke i Danmark (Euroman er i sammenligning, og i det hele

taget, et blad for ukultiverede drengerøve).

Imidlertid indeholder magasinet også politisk stof, også dét for liberale intellektuelle, dvs. den form for socialt bevidst eller mildt venstreorienteret elite, som i det 20. århundrede har bidraget stærkt til konstruktionen af den amerikanske velfærdsstat. Eller sagt på en anden måde: et magasin for anti-republikanere, i al fald af den nye slags som sidder på det republikanske parti i dag.

To artikler i nummeret fra 12. maj 2003 pådrog sig i den sammenhæng interesse. Den ene er af Seymour M. Hersh og hedder "Selective intelligence". Artiklen er af den særlige amerikanske art, som er baseret på et rent ud forbavsende antal anonyme kilder fra de mest hemmelige dele af det amerikanske regeringsapparat -- i en grad, så man ikke helt ved om man skal hylde den amerikanske vilje til åbenhed om de beskudte hemmeligheder eller græde over de samme beskudte hemmeligheder. De bedste anti-amerikanere er nu engang amerikanerne selv.

Artiklen handler om et udvalg kaldet "Special Plans", som kort efter 11. september blev nedsat i Rumsfelds forsvarsministerium på initiativ af Wolfowitz. Dette udvalg af politiske rådgivere og efterretningsanalytikere havde til opgave at finde belæg for det, som Wolfowitz og Rumsfeld mente var sandt, nemlig at Irak havde forbindelse til Al Qaida, og at Irak besad masseødelæggelsesvåben, kort sagt begrundelserne for Irak-krigen. Når udvalget blev sat i gang, var det tilsyneladende, fordi hverken CIA eller det militære efterretningsvæsen (DIA) kunne eller ville belægge noget sådant. Artiklen beskriver da også udvalgets arbejde som en stærkt selektiv, manipulerende og sommetider direkte løgnagtig brug af de informationer, som kom fra CIA, DIA og ikke mindst fra Ahmed Chalabis Iraqi National Congress (INC), den angivelige paraply-organisation for eksilmodstandere af det irakiske regime. Historierne er alle sammen uhyre indviklede og lader sig ikke rigtig referere her; og de har mere end en antydning af den særligt amerikanske genre, konspirationsteorien. Faktisk er det lige før, at det mest interessante ved artiklen netop er dens implicite forestillinger om social handlen (jo, jo, et eller andet sted kommer det altid til at handle om Bourdieu). Konspirationsteorier bygger jo på, at det, der sker, er resultatet af, at nogle individer bevidst og kynisk har udtænkt en slags komplot, i reglen for at føre offentligheden bag lyset. I dette tilfælde forsøger journalisten således at føre udvalgsformanden Abram Shulskys handlemåde tilbage til hans lærer på University of Chicago, Leo Strauss, der også skulle være intellektuel inspirator for andre af den nuværende regerings høge som Wolfowitz og Stephen Cambone ("Under-Secretary of Defense for Intelligence and particularly close to Rumsfeld", som der står). Strauss var i 1937 kommet til USA fra Nazityskland og havde siden udviklet en ejendommeligt esoterisk og konservativ politisk filosofi, som tilsyneladende består i den revolutionerende pointe, at fjenden altid vil føre én bag lyset, så man må lære at læse mellem linierne... Hvilket journalisten altså forsøger at forbinde med Strauss-elev og udvalgsformand Shulskys måde at behandle disse efterretningssspørgsmål på: Det drejede sig for ham om at læse mellem linierne i alt det materiale, som CIA, DIA og INC leverede med henblik på finde belæg for Iraks skjulte Al Qaida-forbindelser og masseødelæggelsesvåben. Men var han i så fald ikke i god tro og er dermed ikke manipulerende? Erfaringen fra esoteriske litteraturvidenskabelige tekstanalyser tilsiger én, at man med god vilje kan finde belæg for hvad som helst i en tekst eller informationsmængde, og sågar tro på det selv.

Så selv om man (dvs. redaktøren, red.) gerne vil tro det værste om Rumsfeld og konsorter, så er det vanskeligt at frigøre sig fra, at en feltanalyse af det amerikanske efterretningsfelt ville have været mere på sin plads. Hvilken positionel interesse har de anonyme kilder fra CIA, DIA og inde fra Pentagon i at sværte dette "Special Plans"-udvalg? Og hvorfor bryder de i det hele taget deres loyalitet mod regeringen (eller militæret) ved at udtale sig til en journalist? Det skulle vel aldrig have noget med en konkurrence mellem de forskellige efterretningsenheder (om politisk opmærksomhed, bevillinger eller specifik prestige) at gøre? Eller sagt på en anden måde: What's the real story here? Var "Special Plans" i god tro, eller lavede de kynisk bestillingsarbejde -- og laver journalisten en analyse eller en konspirationsteori? Eller er det netop denne modstilling, som er falsk?

Den anden artikel (af Nicholas Lemann) handler om præsident Bushs nærmeste politisk-strategiske rådgiver, Karl Rove. Også han reduceres så at sige til sin biografi og dens traumatiske sider (forældrenes skilsmisse, at faderen ikke var hans biologiske far o.l.), samt de mindre pyntelige sider af hans aggressivt selvpromoverende karriere som politisk strateg. Men eftersom artiklen bl.a. er baseret på interviews med Rove selv, får man også nogle interessante indsigter i en sådan persons tankegang.

Ud fra historiske betragtninger mener Rove således, at de nuværende ideologiske forskelle mellem demokrater og republikanere (baseret på for/mod konstruktionen af den amerikanske velfærdsstat i en koldkrigs-kontekst) har udspillet deres rolle, og han ser tydeligvis sig selv som en, der arbejder på at redefinere hele det politiske spil, dvs. konstruere et nyt "governing scheme", som kunne gøre det muligt for republikanerne at dominere længst muligt. Måden at gøre det på synes for Rove at være en idealistisk sammenføjning af odstridende gruppeinteresser, som afbalanceres af et meget konkret forsøg på at underminere de sociologiske forudsætninger for det demokratiske partis vælgere, dels ved at mindske den offentlige sektor (hvis ansatte overvejende er demokrater), dels ved at centrale velfærdsydelse som sundhed og uddannelse gives gennem en slags individuelle konti til borgerne, som de så frit kan bruge, hvor de vil -- i private eller offentlige institutioner. Det lyder jo ligesom bekendt, ikke?

Målet for Rove er tilsyneladende ikke alene at komme tilbage til før tiden for den amerikanske velfærdsstat (1930ernes New Deal-politik), men også tilbage til tiden før den såkaldte Progressive Era, igangsat af den republikanske præsident Theodore Roosevelt i 1901 og fortsat af demokraten Woodrow Wilson. Det var dengang indkomstskatten og den offentlige kontrol med erhvervslivet blev indført gennem antitrust-lovgivning -- for at civilisere resterne af frontier- og cowboy-mentaliteten ("a man and his gun") og begrænse de såkaldte 'røverbaroners' uhæmmede udbygning, dvs. folk som Rockefeller, Carnegie og J. P. Morgan. Alt dette ønsker Rove sig tilsyneladende tilbage til.

Det ejendommelige ved projektet er, at selv om Roves oprindelige magtbase helt klart er, hvad artiklen kalder Texas' "republikanske aristokrati" (f.eks. Bush-familien), så forstår han sit projekt som anti-elitært.

Det drejer sig om noget i retning af at frigøre den lille mand fra regeringselitens bedrøvelige overgreb -- og så skidt med selvmodsigelsen i, at dette iværksættes af en regering, der består af og støttes af multimillionærer (Rumsfeld skal f.eks. angiveligt have en personlig formue på mellem 80 og 210 millioner dollars).

Rove ønsker sig kort sagt tilbage til den amerikanske variant af den juridisk og moralsk (næsten) grænseløse Manchester-kapitalisme, præcis som i Bourdieus værste mareridt om virkningen af den neoliberale politik og dens destruktion af velfærdstaten. Skræmmende.

De to omtalte artikler kan findes på følgende internetadresser:

Hersh's artikel:

http://www.newyorker.com/fact/content/?030512fa_fact

Lemanns:

http://www.newyorker.com/fact/content/?030512fa_fact3